

Nitra, milá Nitra: Ako sa žilo na Velkej Morave

9.7.2026 - Jaroslava Ruttkayová | SAV

V rámci slávností Nitra, milá Nitra konaných 3. júla 2026 pri príležitosti osláv sviatku sv. Cyrila a Metoda priblížil verejnosti Archeologický ústav SAV, v. v. i., (ArÚ SAV) život našich predkov v stredoveku v časoch Velkej Moravy. Akcia, ktorá sa uskutočnila v areáli pracoviska v Kasárňach pod Zoborm, bola súčasťou podujatí organizovaných na základe Memoranda o vzájomnej spolupráci pri budovaní a udržateľnom rozvoji Európskej kultúrnej cesty sv. Cyrila a Metoda (EKCSCM) na území Nitrianskeho samosprávneho kraja a v rámci tzv. Malej projektovej schémy SAV a popularizačných aktivít výskumných projektov ArÚ SAV. Na podujatí sa zúčastnilo viac ako 700 návštevníkov.

Prvou zastávkou u archeológov boli sprístupnené základy predrománskeho Kostola sv. Martina, ktorý bol po jeho viac ako tisícročnej existencii v roku 1911 zbúraný, resp. odstrelený – vyhodенý do vzduchu. Následne sa v rámci archeoparku prezentovali „špeciality“ veľkomoravskej kuchyne, ktoré ochutnávačov milo prekvapili. Najmä rôzne čerstvo pripravené druhy placiek doslova mizli z jednoduchých stolov. Záujemcov o dávnu minulosť osobitne lákalo vypalovanie keramiky v replike hrnčiarskej pece z 9. storočia. Viac ako sto nádob uložených do pece svojou červenou ohnivou žiarou vyvolávalo magickú atmosféru. Išlo o repliky z aktuálnych výskumov v Šuranoch – „baterkárni“ a z Nitry.

„Veľkému záujmu sa tešil tréningový archeologický výskum, kde si mohli deti vyskúšať archeologické objavovanie, samotný výskum a jeho dokumentáciu, porozumieť stratigrafii nálezov a skúsiť ich zaradenie do jednotlivých období od praveku po stredovek. Na záver si mohli vytvoriť vlastnú zmenšenú kópiu unikátnych plakiet z Bojnei,“ približuje dianie Matej Ruttkay, riaditeľ Archeologického ústavu SAV, v. v. i. Tradične bola veľká tlačienica na stanovišti, kde si deti pod dohľadom keramikárky vyrábali hlinené plastiky a nádoby. Záujemcovia o dávnoveké hry si mohli vyskúšať svoje schopnosti v hraní stolových hier a na pamiatku si mohli odnieť aj rôzne papierové „hracie dosky“ rôznych druhov.

V útrobach najväčšieho archeologického depozitára predstavili špecialisti ústavu rôzne zručnosti spojené s konzerváciou a rekonštrukciou nálezov, s digitálnou dokumentáciou i prezentáciou predmetov aj preskúmaných objektov. Dospelí i deti sa zaujímali o „papierové“ modely rozmanitých objektov oživených dobovými postavami. Niekoľko stoviek papierových hárkov, z ktorých je možné pri troche trpezlivosti poskladať si 3D model, si mnohí návštevníci odniesli domov. Lákadlom boli i najnovšie nálezy z výskumov v Šuranoch – „baterkárni“, resp. len nedávno – v júni objavený poklad bronzových predmetov z doby bronzovej zo Spišských Tomášoviec.

Pútnikov putujúcich po Európskej kultúrnej ceste sv. Cyrila a Metoda okrem zážitkov v archeoparku čakala aj unikátna pečiatka do ich pútnickej knižky. V septembri bude na tomto mieste osadený aj oficiálny mílnik EKCSCM. V rámci osláv sa ArÚ SAV podieľal aj na ďalších aktivitách. Spomedzi nich je potrebné upozorniť najmä na spoluorganizáciu (so SNM a Mestom Nitra) výstavy KÓD 871, DNA Nitrava k písomným prameňom o Velkej Morave a osobitne o Nitre.

Spracovala: Jaroslava Ruttkayová, Archeologický ústav SAV, v. v. i.

Foto: Matej Ruttkay, ArÚ SAV

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13803&source_no=20